

Pääkirjoitus

Jostakin syystä verbit ‘ymmärtää’ ja ‘hyväksyä’ ovat kovin lähellä toisiaan arkikielessä ja arkiymmärryksessä. Tältä ainakin tuntui pitäessäni viime keväänä kulttuuristen merkitysten lukemisen kurssia eräässä sosiaalialan oppilaitoksessa. Kurssilaisten oli vaikea hyväksyä esimerkiksi sitä, että lastaan seksuaalisesti hyväksikäyttävän isän tai äidin toimia voisi ymmärtää. Tällaiset touhut tuli tuomita heti ja ankarasti. Asettivatpa myös opettajansa moraalin kyseenalaiseksi.

Ehkä kysymys oli vain 70-luvulla syntyneiden nuorten kielimaailmasta, jossa ymmärtäminen ja hyväksyminen nyt vain ovat likimain synonyymeja. Tai ehkä syy oli opettajassa, joka hätäili liikaa, eikä ensin kunnolla valmistanut opiskelijoiden semanttista tajuntaa ottamaan vastaan näiden kahden samalta tuntuvan sanan välistä eroa? Mutta miksi näiden sanojen merkitykset ovat muodostuneet sellaisiksi kuin ovat muodostuneet esimerkiksi 70-luvun puolivälissä suomen kielensä oppineiden elämässä? Onko suomi yksinkertaisesti vain köyhtynyt tässä kohtaa, niin ettei näiden kahden sanan välillä osata tehdä eroa? Joka tapauksessa ilmiö on mielenkiintoinen ja ulottunee muihinkin kuin 70-luvun lapsiin. Testasin asian baarissa. Siellä kaikenlainen inesti tuomittiin vielä suorasukaisemmin kuin mihin tulevat auttamistyöläiset pystyivät: inestiäidit ja -isät eivät saaneet minkäänlaista ymmärrystä osakseen, julmia tuomioita ja mielikuvituksellisia rangaistus-ehdotuksia kylläkin.

Ainakin syöpätutkimus taantuisi, mikäli pahanlaatuisten kasvainten syntymekanismeja ei enää yritettäisi ymmärtää. Kaikki vain huutaisivat kurkku suorana “pois paha syöpä” — ja kasvaimet rönsyilisivät entistä villimmin. Mutta syöpätutkija ei kai *ymmärrä* syöpää vaan *selittää* sen mekanismeja. Entä inestiäiti tai -isä? Pitäisikö heidänkin toimiaan selittää, jos niitä ei voi kerran ymmärtää? Inestivanhemmiltahan voisi vaikka löytyä joku geenipoikkeama, joka aiheuttaa patologisen kiinnostuksen omiin jälkeläisiinsä. Ehkä tällainen selitys hyväksyttäisiin myös kouluissa ja baareissa? Se varmaankin tuntuisi jotenkin kiistattomammalta ja todemmalta — tv-uutiset voisivat näyttää kuvia inestigeeneistä — kuin kuvitusta karttava ymmärtäminen. Tuomiokin voitaisiin julistaa puhtain omatunnoin, kun se perustuisi “kiistattomaan todistusaineistoon”.

Varmat ja lopulliset selitykset tuntuvat käyvät hyvin yksiin jyrkkien tuomioiden ja ankarien rangaistusten kanssa. Kun ongelman “alkusyy” on paljastettu, voidaan ryhtyä tositoimiin: geenivirhe tai sen kantaja eliminoidaan kuin syöpäkasvain. Ymmärtäminen taas vaatii huomattavasti enemmän kärsivällisyyttä ja kykyä sietää epävarmuutta. Ymmärtäjä joutuu alati pohtimaan, miten pitkälle ja pitkään uskaltaa ymmärtää, millaisia tekijöitä rohkenee esittää ymmärryksen tueksi, kuinka vakuuttaa ihmiset siitä, ettei inestiäitien ja -isien ymmärtäminen välttämättä edellytä, että hyväksyisi näiden puuhut. Miten huolehtia, ettei ymmärtämistä jossakin kohdassa yhtäkkiä tulkita hyväksymiseksi: kaiken maailman perverssejä sitä vain ymmärretään ja huysätään, kun taas kunnolliset lapsiperheet kärsivät verojen ja leikkausten puristuksessa.

Kirkkaiden ja selvärajaisten arvojen nimeen vannovassa yhteiskunnassa liian monisyinen ja pitkälle menevä ymmärtäminen on uhka- ja häiriötekijä. Esimerkiksi viittaaminen inestivanhempien omaan lapsuuteen, nuoruuteen ja aikuisiän ongelmiin ja vaikeuksiin yhteiskunnassa ja yhteiskunnan vaikeuksiin ovat juuri sellaista “sosiaaliämmien lässytystä”, joka loukkaa ja hämärtää “hyvän” ja “pahan” välistä pyhää rajalinjaa. Kun pahaa ei sanota pahaksi, niin eihän se silloin enää olekaan “pahaa”, vaan jotakin ahdistavaa kolmatta. Ehkäpä kurssilaisetkin — tulevat ”sosiaaliämmät” — ahdistuivat tästä. Ahdistus olisi varmaankin vältetty, jos opettaja olisi selkein sanoin tuominnut pahan pahaksi. Tällöin koko koululuokka opettajineen olisi voinut omassa hyveellisyydessään langettaa tuomionsa inestivanhemmille, eikä sekaannus ymmärtämisen ja hyväksymisen välillä olisi koskaan noussut esille.

Ehkä on myös niin, että ymmärtämisen ja hyväksymisen synonymisoituminen kertoo ajasta, joka käy kohti moralismin ja suvaitsemattomuuden yhteiskuntaa, jossa ei *turbia* yritetä ymmärtää, vaan esitetään yksiselitteisiä selityksiä ja langetetaan selkeitä tuomiota, jotka tuskin rajoittuvat vain inestivanhempiin. Osansa saanevat myös neekerit, muslimit, aasialaiset, venäläiset, vammaiset, alkoholistit, narkomaanit, köyhät, feministit, homot, lesbot, ... — ja epävarmat sosiaaliämmät voidaan korvata miehekkäästi marssivien sosiaali-poliisien itsevarmalla armeijalla.

Mikko Lahtinen